

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน

“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

วันพุธที่ 29 ธันวาคม 2536

บทอาศิรวาท

ยอกรบุญจิตเกิดประเสริฐอรตย์
องค์ราชกุมารี ภัทร
ทรงกอปรก้องกรณไยรัศมิ์อเนก
ด้วยทรงประสูติสุณัทร ภัทรี
สมเ็นธิดประสูติวิจิตรวิริยะพา
มอบท้องสมุดมา ประทาน
สร้างชนได้โดยปรมัตย์วิจิตรระการ
ปราดเริ้องพิศุทธิวิสาร ภิเศษ
เ็นศุนไยรอมมณชนวิมลนคมเขต
ทอชราชฎริไฟเทศ ประณเม
ถิ่นใดที่พระเสด็จพิเศษนิกรชม
ดุชพิพชนพิพรหม ฤทัย
งามยิ่งแสงศศิธรนครอรวิไล
ธาดวิสอั้งใส ประกา
องค์มิ่งชอัญนรชน กมล รมยพา
ซึ่งในพรประวิชา ชอร
ราชฎริรอมลิตศิริกายอชอยอุตมพร
แต่องค์สิรินธร เจริญ เถอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า ข้าราชการบ้านตาก
(นางนิตยา บัวเผื่อน ประพันธ์)

กำหนดการ

พิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

เวลา 08.00 น.

ผู้มาร่วมงานพร้อมกัน ณ บริเวณพิธี

เวลา 10.00 น.

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งถึงห้องสมุดประชาชน
"เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบ้านตาก
 - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อธิบดี
กรมการศึกษานอกโรงเรียน รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
นายอำเภอบ้านตาก เฝ้ารับเสด็จ
 - เสด็จ เข้าสู่ห้องพลาวีซี ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
 - ประทับพระราชอาสน์ ทรงศีล
 - นายอำเภอบ้านตาก ทูลเกล้าฯ ถวายสูจิบัตร
 - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กรรมการบัณฑิตวิทยาลัย
เสด็จ ไปยังแท่นทรงจุดธูปเปิดแพรคลุมป้าย
ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบ้านตาก
 - เสด็จ เข้าสู่ห้องพลาวีซี
 - รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก (นายสุพจน์ โพธิ์ทองคำ)
กรรมการบัณฑิตวิทยาลัย นักผู้มีอุปการะคุณ เฝ้าเฝ้ารับพระราชทาน
เข็มสมณคุณ
 - เสด็จ ทรงปลุกต้นไม้
 - เสด็จ ทอดพระเนตรนิทรรศการภายในอาคาร
 - ทรงลงพระนามาภิไธย ในสมุดที่ระลึก
 - เสด็จ ทรงเยี่ยมราษฎร
- เวลา 11.30 น.
- เสด็จ ไปประทับรถยนต์พระที่นั่ง กลับที่ประทับ
ที่บริเวณท่าแดงอันต์สิทธิ์ อ่างัด
การแต่งกาย
 - ข้าราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาว
 - ประชาชนแต่งกายสุภาพ หรือชุดสีทึบนิยม

มาร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้
let's join in making a literate world

วิ ๒๖๕๕.

ฉันขออ่านหนังสือ

“หนังสือนี้	มีมากมาย	หลายชนิด
หน้าดองติด	เรียงวัน	ขึ้นสุดใต้
ให้คนไม่รู้	สำเนา	บันทึกใจ
ฉันจึงใส่	ใจสับสน	อ่านทุกอัน
มีอีก	หลายอย่าง	ต่างจำพวก
อันละต่าง	ค้นได้	ให้สุขสันต์
อีกการ	สรรมา	สารพัน
ทั้งอัน	ฉันอ่านได้	ไม่เคยเลย”

บทพระราชนิพนธ์เรื่อง “ฉันขออ่านหนังสือ”
ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
นิพนธ์เมื่อปี พ.ศ. 2512

ห่องสมุดในทัศนระของข้าพเจ้า

“.....ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกันมาแต่โบราณ เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นได้อักษรขึ้น ผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน ไว้ที่ตนคิดเห็นเป็นการจารึกหรือเป็นหนังสือ ทำให้บุคคลอื่นในสมัยเดียวกันหรือคนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้นๆ และได้ใช้ความรู้เก่าๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นความก้าวหน้า มีความเจริญสืบไป

ห่องสมุด เป็นสถานที่เก็บเอกสารต่างๆ อันเป็นแหล่งความรู้ดีเยี่ยมแล้ว ยังเรียกได้ว่ามีนคร มีผู้ชี้ นำให้เรามีปัญญาวิเคราะห์วิจารณ์ ให้รู้สิ่งที่ควรรู้ขึ้นชอบด้วยเหตุผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เราห่องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ หนังสือสำหรับเด็ก อยุ่เด็กเป็นวัยเรียนรู้ เด็กๆ ส่วนใหญ่สนใจจะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยุ่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เขาอ่าน ให้มีความรู้ความบันเทิงเด็กๆ ละได้ เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุรณที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจมีความรักกันเมื่อมีความดีอยู่การปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร.....”

บทพระราชทานนิพนธ์ไว้ของ “ห่องสมุดในทัศนระของข้าพเจ้า”

ข๑๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คำกราบบังคมทูล
นายสุเมพันธ์ ท่องสมัคร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินทรงเสด็จเยือนวัดแห่งสมัครประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"
อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
วันพุธที่ 29 ธันวาคม 2536

.....

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทวาทษฝ่าละอองพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้า นายสุเมพันธ์ ท่องสมัคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการพร้อมด้วยคณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างที่ของสมัครประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" คณะข้าราชการและประชาชนทุกคนต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้ฝ่าละอองพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเสด็จพระราชดำเนินเสด็จเยือนวัดแห่งสมัครประชาชน ในพิธีเปิดที่ของสมัครประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ในวันนี้ ซึ่งนับเป็นที่ของสมัครแห่งที่ 41 ในจำนวน 59 แห่ง

การก่อสร้างที่ของสมัครประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" แห่งนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความจงรักภักดีของประชาชนทั่วไป และจากทรนถ์ของงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน ได้ร่วมมือกันบริจาค สมทบกันงบประมาณจากกรมการศึกษาเอกชนโรงเรียน รดมเงินเงินดำเนินการทั้งสิ้น สามีล้วนสละอรรถหนึ่งหมื่นสละอรรถพันเก้าสิบสามบาทถ้วน

ที่ของสมัครประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" แห่งนี้จะเป็นที่สถิตยสถานศึกษาที่มีบทบาท และความสำคัญอย่างยิ่งในการให้การศึกษาแก่ประชาชนอำเภอบ้านตาก โดยมีสาระกิจ หน้าที่ 4 ประการ คือ

1. เป็นศูนย์บริการช่วยเหลือผู้พิการ
2. เป็นศูนย์การเรียน
3. เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรม
4. เป็นแหล่งให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่เครือข่ายที่ของสมัครแห่งอื่น ซึ่งบทบาททั้งหมดนี้ จะมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนต่อไป

ในการนี้ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราโชวาทเสด็จเยือนวัดแห่งสมัครประชาชน สืบเนื่องมาภายหลังที่สมเด็จพระราชินีนาถฯ ทรงเสด็จเยือนวัดแห่งสมัครประชาชน ณ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ทรงมีพระราโชวาทแก่ข้าพระพุทธเจ้าและข้าราชการอำเภอเมืองตาก กราบบังคมทูลเฝ้าผู้มีอุปการะคุณ จำนวน 70 ราย เข้ารับพระราชทานเข็มสมณาคูณ และหลังจากเสด็จเยือนวัดแห่งสมัครประชาชน "ต้นราชพฤกษ์" ขอพระราชทานพระราโชวาทเสด็จเยือนวัดแห่งสมัครประชาชน เข็มสมณาคูณ นิตยสารการภายในอาคารที่ของสมัคร และทรงส่งพระบรมราชโองการในสมัครเข็มน

ขอกราบถวายบังคมทูลพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ประกาศจังหวัดตาก
เรื่อง การจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ด้วยกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ให้ความเห็นชอบให้จังหวัดสร้าง
ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ที่อำเภอบ้านตาก

อาศัยระเบียบกรมการศึกษานอกโรงเรียน ว่าด้วยห้องสมุดประชาชน
พ.ศ. 2529 ข้อ 6 และข้อ 8 จึงประกาศจัดตั้งห้องสมุดประชาชนโดยใช้ชื่อว่า
ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอบ้านตาก ตั้งอยู่ที่ถนนพหลโยธิน (สายเดิม)
ตำบลตากออก ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2534

(นายฮึกหาญ โทมรศักดิ์)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด รักษาราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก

ประวัติศาสตร์อำเภอบ้านตาก

อำเภอบ้านตากสันนิษฐานว่า คือตั้งเมืองตากเดิม สันเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันข้าศึกศัตรู มาแต่ตึกดำบรรพ์ ตั้งอยู่บนดอยเสียว ลูกหนึ่ง ปัจจุบันคือ ทำพระธาตุ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะตะเภา อยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำปิง ต่อมาสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา แห่งกรุงศรีอยุธยา ได้ย้ายเมืองตากจากที่เดิมมาอยู่ที่ตำบลสามมะม่วง อำเภอมือเมือง และในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ย้ายเมืองตากไปอยู่ที่ตำบลระแหง อำเภอมือเมือง ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง จึงเป็นที่ตั้งจังหวัดตากในปัจจุบันนี้

เมื่อได้ย้ายเมืองตากไปตั้งใหม่แล้ว ไม่อาจจะทราบได้ว่าสภาพของเมืองตากเดิมจะมีฐานะ สันอำเภอบ้านตาก ตำบล หรือหมู่บ้านแต่พอจะมีหลักฐานว่า ที่ว่าการอำเภอบ้านตากได้ตั้งขึ้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ในท้องที่หมู่ที่ 8 ตำบลตากตก ในปัจจุบันเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2438 โดยมี หลวงพรหมสุภา (นายโต ภาณุอนสุต) สันนายอำเภอบ้านตากคนแรก มีท้องที่ทำการปกครองรวมทั้งท้องที่ อำเภอสยามเงาในปัจจุบันเข้าไว้ด้วย ต่อมาปี พ.ศ. 2475 ทางราชการได้ตั้งกิ่งอำเภอสยามเงาขึ้นต่อ อำเภอบ้านตาก และในปี 2501 ได้ยกฐานะสันอำเภอสยามเงา

ในปี พ.ศ. 2445 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมายังตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 9 ตำบลตากตก สภาพตึกอาคาร ที่ว่าการอำเภอสยามเงานั้น สันบ้านไม้เรือนไทยทรงปั้นหยาค้ำคานไม้สามารถจะขยายให้เพียงพอกับ ปริมาณงานและเจ้าหน้าที่ได้ ในปี พ.ศ. 2451 ทางราชการจึงได้สร้างที่ว่าการอำเภอบ้านตาก ขึ้นใหม่ในที่ดินด้านทิศใต้ใกล้กับที่ว่าการอำเภอบ้านตากหลังเดิม สันอาคารไม้ชั้นเดียวตามแบบของ ทางราชการ สันเรือนไม้เดิมใช้สันบ้านพักของนายอำเภอต่อไป

ครั้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2505 พลเอกถนอม กิตติขจร (ยศในขณะนั้น) รองนายกรัฐมนตรี และประธานคณะกรรมการพัฒนาภาคเหนือ พร้อมด้วยนายพลตรี สุวรรณรัฐ ปลัดกระทรวงมหาดไทยได้มาตรวจราชการ เห็นว่าที่ว่าการอำเภอบ้านตากมีสภาพคับแคบและชำรุดทรุดโทรมมากต้อง ใจไม่คุ้มกันเกรงว่าจะสันอันตรายแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนที่มาติดต่อราชการได้ จึงสั่งให้รื้อถอน โดยรับว่าจะสร้างให้ใหม่ในโอกาสต่อไป จึงได้ทำการรื้อถอนและได้อาศัยหอประชุมอำเภอ "ราษฎรอุทิศ" สันที่ทำการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ต่อมากรมการปกครองได้อนุมัติเงิน จำนวน 300,000 บาท เพื่อก่อสร้างที่ว่าการอำเภอบ้านตาก แต่เมื่อได้รับพิจารณาแล้วเห็นว่า บริเวณที่ว่าการเดิมนั้น มีอาณา บริเวณคับแคบ มีเนื้อที่ ประมาณ 7 ไร่ และที่ดินเป็นรูปสี่เหลี่ยม ด้านติดกับถนนริมแม่น้ำปิง ด้านหลังติดกับลำห้วยตากไม่สามารถขยายให้กว้างขวางสร้างความเจริญและตกแต่งให้บังเกิดความสุขสำราญตามสมควรกับเป็นสถานที่ราชการที่สำคัญของอำเภอได้ ประกอบกับการไปมาติดต่อราชการสมัยนั้น ไม่มีทางคมนาคมที่จะติดต่อ กับจังหวัดได้ จำเป็นต้องให้เรือข้ามแม่น้ำปิงไปยังฝั่งตะวันออก ซึ่งมีรถยนต์ผ่าน ทำให้เสียเวลาไม่ สะดวกรวดเร็วและเสียอันตราย ด้วยการรื้อถอนอาคารที่จะให้เกิดความเจริญแก่ท้องถิ่น ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การปกครอง การรวมปรามโจรผู้ร้าย และการติดต่อราชการเกิด ความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น นายสุรินทร์ จำปาทิพย์ นายเสี่ยอ พนมมรอง นายจำนงค์ สมเอนคำ และนายอำนาจ ยมเกิด ได้ยื่นความจำนงค์ว่า จะจัดหาที่ดินให้กับทางราชการเพื่อสร้างที่ว่าการอำเภอ สถานที่ราชการอื่นๆ และบ้านพักข้าราชการให้ จำนวน 1 แปลง มีเนื้อที่ประมาณ 34 ไร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก ริมถนนพหลโยธิน (สายเดิม) ตรงหลัก กม. 549 อำเภอได้พิจารณาแล้วเห็นชอบกับข้อเสนอดังกล่าว จึงรายงานให้จังหวัดพิจารณาดำเนินการ ต่อไป

ครั้นเมื่อปี พ.ศ. 2506 กระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติให้สร้างที่ว่าการอำเภอบ้านตากในที่ดิน แปลงที่นายสุรินทร์ จำปาทิพย์ กับพวกรุเสนอให้ เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อเดือนมิถุนายน 2506 สร้างแล้วเสร็จเมื่อเดือนธันวาคม 2506 ได้กระทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2506 โดยมี ผู้ว่าราชการจังหวัด (ร.ต.ท. ระดม มหาศรีนันท์) เป็นประธานในพิธี ใช้เป็นสถานที่ราชการต่อมา จนถึงทุกวันนี้

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอบ้านตากอยู่ห่างจากจังหวัดตาก ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 21 กิโลเมตร ที่ว่าการ อำเภอบ้านตากตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลตากออก ตรงหลัก กม. 549 ของถนนพหลโยธิน (สายเดิม) หรือหลัก กม. 442 ของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 มีเนื้อที่ประมาณ 992,496 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อด้านบ้านนา ด้านลย้านรี ด้านลสร้ามเงา ด้านลอ้งหมั้น
อำเภอสร้ามเงา อังหวัดตาก ด้านลแม่พริก อำเภอแม่พริก
อังหวัดลำปาง และด้านลแม่ละ อำเภอนิธิ อังหวัดลำปาง

ทิศใต้ ติดต่อด้านลไม้งาม ด้านลหนองบัวเหนือ ด้านลแม่ท้อ
อำเภอเมืองตาก อังหวัดตาก และด้านลสร้ามหมั้น
อำเภอแม่ระมาด อังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อด้านลเวียงหมอง อำเภอเถิน อังหวัดลำปาง
ด้านลตลิ่งชัน อำเภอด่านลานหอย อังหวัดสุโขทัย
และด้านลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก อังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อด้านลสร้ามหมั้น อำเภอแม่ระมาด อังหวัดตาก

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขา ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าไม้กระยาเลยและป่าไม้สัก
ภูเขาเป็นเนินสูงๆ ต่ำๆ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 500 - 2,000 ฟุต ที่ราบลุ่มภาพเป็นดินปนทราย
กึ่งเหนียวไม่อยู่ ทำการเพาะปลูกไม่ค่อยได้ผล

สภาพดินฟ้าอากาศ

อำเภอบ้านตากมี 3 ฤดู คือ ฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำกว่า 10 องศา
เซลเซียส อากาศหนาวเย็น และแห้งแล้ง

ฤดูร้อนอากาศอบอุ่น อบอุ่น อุณหภูมิสูงถึง 42 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน ฝนตกชุกได้ถึง 200 มิลลิเมตร

ทรัพยากรธรรมชาติ

- แร่ธาตุ มีแร่เฟอสฟอไรท์ ฟลูออไรท์ ซิงค์ สังกะสี ตะกั่ว ดีบุกและหินแกรนิต

- ป่าไม้ มีไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้เต็ง และไม้รัง ป่าไม้เบญจพรรณ

และไม้ไผ่แดง ไผ่หก ไผ่ข่าง ไผ่ป่า ไผ่ม่วง และไผ่ค้าย

การคมนาคม

มีการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ

ทางบก เส้นทางติดต่อกับจังหวัดโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ระยะทาง 22 กิโลเมตร ตามแนวฝั่งแม่น้ำโขงมีทางหลวงจาก อำเภอเมืองตากถึงเจดีย์ยุทธหัตถี ระยะทาง 31 กิโลเมตรและตัดถึง อำเภอแม่ระมาด มีถนนสายริมฝั่งฝั่งตะวันตกไปถึง อำเภอสามเงา การติดต่อระหว่างฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง มีสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดกว้าง 7 เมตร ยาว 750 เมตร เรียกว่า "สะพานบ้านตาก" การติดต่อระหว่างหมู่บ้านต่างๆ ทุกตำบลมีถนนดินลูกรัง ติดต่อกันได้เกือบทุกฤดูกาล

ทางน้ำ มีการเดินเรือขนาดเล็ก และล่องแพตามลำน้ำโขง ระยะทาง ประมาณ 20 กิโลเมตร

สถานที่ท่องเที่ยว

วัดพระบรมธาตุ

เป็นวัดเก่าแก่ ได้รับปฏิสังขรณ์หลายครั้งอุโบสถ มีประตูไม้สักแกะสลักสวยงาม หน้าบันและซุ้มไม้ หน้าต่างแกะเป็นพุทธประวัติปิดทอง หอฉันได้เป็นอาคารเป็นวิหารเก่า ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นนิตยปาง ภายในบริเวณวัด มีวิหารไม้เก่าแก่ที่มีลายแกะสลักไว้ให้ชม นับเป็นวัดที่มีคุณค่า ในทางโบราณคดีมาก

เจดีย์ยุทธหัตถี ชาวบ้านเรียกว่า "เจดีย์หินช้าง" ตั้งอยู่บนเนินทรายสูง ตำบลเกาะตะเภา เจดีย์นี้สันนิษฐานมีอายุประมาณ 700 ปีเศษ ลักษณะเจดีย์เป็นศิลปะแบบสุโขทัย สูงกว้าง 12 เมตร สูง 16 เมตร มีงานประติมากรรมหินทรายกับงาน หินอ่อนประดับบ้านตาก

น้ำตกแก่งเหย้า

อยู่ตำบลท่าองฟ้า ห่างจากที่ว่าการอำเภอ 18 กิโลเมตร เป็นน้ำตกทางน้ำมีหาดหินและถ้ำที่สวยงดงามมาก

น้ำตกทุ่งกระเสาะ

อยู่หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งกระเสาะ ห่างจากตัวอำเภอ 15 กิโลเมตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม มีหาดหินน้อยใหญ่สวยงามยิ่งนัก.

ประวัติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 หรือพระเจ้าบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยาได้มีกฎหมาย
ว่าด้วยผู้หนึ่งนามว่า ไทฮอง เป็นขุนพลในฝ่ายอากรบ่อนเบี้ย มีภรรยาชื่อนางนกเอี้ยง ทั้งสองได้เข้าไป
พบบารมีอาศัยอยู่หน้าบ้านเจ้าพระยาจักรีมาช้านาน จนภรรยาตั้งครรภ์มีกำหนดให้ 10 เดือน
คลอดบุตรออกมาเป็นชาย ณ วันอาทิตย์ เดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ ปีชวด ฤกษ์ศักราช 1096 ตรงกับวันที่
17 เมษายน 2277 (คำจารึกที่ฐานพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ศาลภายใน
พระราชวังเดิม กองทัพเรือว่าพระราชสมภพ วันศุกร์ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 5 ปีชวด ฤกษ์ศักราช 1096
ตรงกับวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2277) กล่าวกันว่า กุมารนั้นมีลักษณะเป็นบุตรสรีภาย คือ
อธิบายว่าตั้งแต่เกิดถึงสูดหายใจเป็นมัจฉิมกายให้สัณห์หนึ่ง และตั้งแต่สูดหายใจถึง
ผดุงแห่งหน้าผากเป็นสัณห์หนึ่งและตั้งแต่สูดหายใจออกไปถึงนี้จะมีข้างซ้ายสัณห์หนึ่ง
ข้างขวาสัณห์หนึ่ง ทั้ง 4 สัณห์นี้ยาวเสมอกัน ไม่กำเกินเป็นที่น่าอัศจรรย์แปลกกว่าคนธรรมดา
สามัญชน อนึ่งยังปรากฏว่าที่สะดือนั้นเห็นหลุมลึกลงไปพอจะบรรจุผลหมากสองทั้งเปลือกได้
ฉะนั้นลักษณะกายตั้งกล่าวมาถึงเป็นลักษณะอัศจรรย์ คือรูปสรีภายเป็นรูปสี่เหลี่ยม สูงตั้ง
พระพุทธรูปลักษณะแห่งองค์สมเด็จพระสมณโคดมองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ขณะกุมารคลอดออก
จากครรภ์มารดาได้เกิดอุษิชาติ ฟันผ่าลงมาที่ตรงเสวเรือนแห่งที่กุมารคลอดนั้น ทั้งๆ ที่ไม่มีเคียว
ว่ามีเมฆหมอกฝนฟ้าคะนองเลย แต่กุมารนั้นแล้วหาได้รับอันตรายแต่ประการใดไม่ นับว่าเป็นสิ่งน่า
อัศจรรย์ประการหนึ่ง ครั้งกุมารคลอดได้ 3 วัน ในเวลาพลบค่ำ ปรากฏว่ามีงูเห่าใหญ่ตัวหนึ่ง
ไม่ทราบว่าจะมาจากไหนเข้าไปขดเป็นทักษิณาวัดรอบอยู่ในกระดั่งรอบกายกุมารซึ่งนอนนิ่งเสียบอยู่ดู
ดูคล้ายกับมาคอยพิทักษ์รักษากุมารนั้น โดยมีได้ทำอันตรายแต่ประการใด จึงนับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์
อีกประการหนึ่ง ฝ่ายบิดามารดาของกุมารได้เห็นงูเห่าใหญ่เข้าไปขดในกระดั่งของบุตรนั้น ก็มีความ
วิตกกังวลและกลัวภัยอันตรายต่างๆ จะบังเกิดขึ้นในกาลข้างหน้า เพราะตามธรรมเนียมอัน

ในสมัยโบราณถือว่า หากมี เหตุร้ายร้ายเกิดขึ้นเช่นนี้ฝ่ายบิดามารดาของบิดาบุตรนั้นไม่พึงเสียดึงเส้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติของตนอันอาจจะเกิดขึ้นภายหลัง แต่เหตุการณ์ทั้งนี้เกิดในเมืองไทย ซึ่ง ประเพณีแตกต่างกับจีน ทางจีนอาจจะถือว่าสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นอัปมงคลแต่ตรงกันข้ามทางไทย อาจจะถือว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิริมงคลก็ได้ และนั่นท่านจึงสอนไว้ได้ดีเตือนใจว่า “เจ้าเมืองดาหล่า ต้องหลีกดาตาม” ด้วยเหตุฉะนั้นจึงให้ของผู้เป็นบิดาถึงไม่ว่าผู้นำบุตรไปฝังตามธรรมเนียมจีน เพราะด้วยเกรงพระราชอาณาพระเจ้าแผ่นดินไทย แต่มาคิดว่าควรจะตั้งให้นำบุตรไปฝังเสียให้ พ้นบ้านจึงจะพ้นภัยอันตราย

ครั้งเวลาเช้าท่านเจ้าพระยาจักรีลงมาถวายอาหารบิณฑบาตแก่ พระสงฆ์ที่หน้าบ้านของท่าน จึงได้ทราบเรื่องดังกล่าว ก็เกิดมีจิตเมตตาคิดสังเวชและสงสารประกอบกับเห็นบุญบารมีอภินิหาร ของกุมารน้อยยังไม่มีถึงกาลมรณะ ทั้งจะได้ดำรงพระมหาเศวตฉัตรเป็นเจ้าแผ่นดินต่อไปในภาย ภายหน้า เทพยเจ้าจึงดลใจให้ท่านเจ้าพระยาจักรีของกุมารน้อยกับจีนให้ของ จีนให้ของก็ยอมยก ให้เป็นบุตรบุญธรรมแต่โดยดี

ตั้งแต่เจ้าพระยาจักรีได้รับกุมารเป็นบุตรบุญธรรม ก็มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองได้ลาภและทรัพย์ สมบัติที่สถานเป็นอันอนันต์มากยิ่งๆ เพื่อเป็นนิมิตดีเจ้าพระยาจักรีจึงตั้งชื่อกุมารนั้นว่า “นายสิน” พออายุได้ ๑ ขวบ ก็ไปฝากไว้ในสำนักพระอาจารย์ทองดี มหาเถระ ณ วัดโกษาอาคณี (หนึ่งสี่อ อภินิหารบรรพบุรุษ ใ้โกษาอาคณีและโกษาอาศ) นัยหนึ่งว่าวัดคลัง ครั้นนายสินเรียนหนังสือขอม ไทยได้จบบริบูรณ์แล้ว ก็เรียนคัมภีร์พระไตรปิฎกสมคณาจารย์ช้านานแล้ว จนอายุได้ 13 ปี นายสินคิดสึกขอลา มารดาจึงตั้งบ่อนการพนัน โดยสินเจ้ามีอยู่ไว้ในอารามแล้วชักชวนเด็กวัดมา แหงฮ้อย เมื่อพระอาจารย์ทราบก็จับตัวมาลงโทษเฉพาะนายสินพระอาจารย์ลงโทษโดยมีดมีอ คร่อมกับบันไดหน้า แขน้ำไว้ตั้งแต่เวลาพลบค่ำ ซึ่งเห็นเวลาตรงกับน้ำขึ้นด้วย แล้วพระอาจารย์ก็ไป สวดมนต์จนสิ้นไป ครั้นเลิกสวดมนต์แล้วเห็นเวลาประมาณยามเศษจึงนึกขึ้นได้ จึงพร้อมด้วย พระสงฆ์พากันไปดูยังทำหน้าที่เทินน้ำที่ถมตลิ่งแล้ว แต่นายสินหาสินอันตรายไม่ เว้นแต่มีอยู่มีดติด กับบันไดซึ่งถอนหลุดขึ้นมาตามน้ำที่เอ่อขึ้นเรื่อยๆ พระสงฆ์เห็นดังนั้นก็ช่วยกันแก้ไขก็มิได้ นาย สินออกพาดออกมาถึงบนบก เห็นอันว่านายสินรอดตายมาได้อย่างน่าอัศจรรย์และปาฏิหาริย์ที่สุด เพื่อเป็นสิริมงคลและเรียกขวัญให้แก่นายสินพระอาจารย์ทั้งหลายก็สวดขี้ผึ้งคลคาภาให้

ขณะนายสินอายุได้ 13 ปี ท่านเจ้าพระยาจักรีก็ได้มีงานมงคลจัดอุทิศนายสินโดยมี
การสรงสนานเอิกเกริกในวันเพ็ญเดือนนั้นเองก็ปรากฏว่ามีสิ่งทดลองมาจับที่เพดานมณเฑียรหน้าปรากฏอยู่
7 วันถึงหนีไป ต่อมาเจ้าพระยาจักรีจึงนำนายสินเข้าถวายตัวเข้ารับราชการสรับของพระเจ้าอยู่หัว
มีนมหาคเล็กในพระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าอยู่หัวบรมโกศ บลายสมัยกรุงศรี
อยุธยาฝ่ายนายสินทำราชการมีนมหาคเล็กอยู่เวรทดลองนายศักดิ์บุตรเจ้าพระยาจักรี ครั้งนายสิน
ออกเฝ้าแล้ว มีความอุปถัมภ์ยามดี จึงไปศึกษาอยู่สำนักอาจารย์อิน ญวน แยก ได้เรียน
หนังสือและศึกษาวิชาการทุกภาษาปรากฏว่านายสินมีสติปัญญาฉลาดไหวพริบเฉลียวฉลาดดีมาก
ในไม่ช้าก็พูดได้ทั้ง 3 ภาษา โดยชำนาญมาก ครั้งพออายุได้ 21 ปี สมควรแก่การอุปสมบท
เจ้าพระยาจักรี จึงจัดการอุปสมบทให้แก่นายสินอยู่ในสำนักพระอาจารย์ทองดี ณ วัดโกษาอาศน์
เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย และสืบพระบวรพุทธศาสนา ครั้งอุปสมบทสิ้นพระภิกษุได้ 3 พรรษา
แล้ว นายสินก็ลาสิกขาบทกลับมารับราชการดังเก่า

เมื่ออุทานนายสินเป็นผู้มีวิชาเฉลียวฉลาดรอบรู้ขนบธรรมเนียมมารยาทต่างๆ จึงได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีนมหาคเล็กราชการด้วยชื่อราชการทั้งหลายในกรมวังศาลทดลองต่อมา
ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสินมีนมหาคเล็ก ได้มีโอกาสเฝ้าหน้าองค์ตราพระราชสีห์
ขึ้นไปชำระความหัวเมืองฝ่ายเหนือ ครั้นกลับมาได้ราชการมีความดีความชอบประกอบตำแหน่ง
ทดลองยกกระบัตร เมื่อต่างว่างเฝ้ามาช้านานแล้ว เพราะคนเก่าถึงแก่กรรม จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้นายสินดำรงตำแหน่งยศมีนมหาคเล็กยกกระบัตรเมื่อต่าง ขึ้นไปช่วยราชการพระยาตาก
ครั้งกาลล่วงมาไม่ช้าพระยาตาก และปลัดเมื่อต่างได้ถึงแก่กรรมแล้ว จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานตำแหน่งยศ เลื่อนทดลองยกกระบัตรขึ้นให้นายพระยาตากแทนคนเก่า

ขณะพระยาตากปกครองเมืองตาก พระยาตากได้สร้างวัดขึ้นวัดหนึ่ง ตั้งตั้งอยู่บนเนินดิน
ซึ่งมีลำน้ำปิงและห้วยแม่ท่าไหลผ่านตำบลป่ามะม่วง อำเภอเมืองตาก วัดนี้ชื่อว่าวัดดอยเขาแก้ว
แต่เรียกกันตามธรรมดาว่า "วัดพระเจ้าตากสิน" มีโบสถ์ซึ่งมีโบสถ์มาคู่วิหารพระเจดีย์ และ
พระพุทธรูปปางอุ้มบาตรอยู่ภายในโบสถ์ด้วยที่หน้าโบสถ์ได้ก่อเจดีย์ขึ้น 2 องค์ให้บรรจุอังคารมารดา
และบิดาพระยาตาก

เวลาอันหนึ่งพระยาตากสินได้ไปบำเพ็ญทานการกุศลต่างๆ ที่วัดดอนเขาแก้วและได้ตั้งสัตยา
ธิษฐานว่า "ถ้าบารมีของข้าพเจ้าจะถึงแก่กรรมสุขได้สิ้นพระเจ้าแผ่นดินแล้วข้าพเจ้าจะเอาไม้ที่สัว
หรับเคาะระฆังนี้ไป ข้ให้ไม้นี้ถูกจำเพาะท่ามกลางเท้าธ้อยแก้วที่คอดัก้อยนั้นหักออกไป
แต่ด้อยนั้นข้อยได้สิ้นอันตรายข้าพเจ้าได้เอาธ้อยแก้วนั้นมาทำพระเจดีย์บรรจุพระสารริกธาตุ
ถ้าบารมีของข้าพเจ้าไม่ถึงกรรมสุขแล้ว ก็ข้อยให้ไม้นี้ไปถูกแก้วนั้นเลย" ครั้นตั้งสัตยาธิษฐานแล้ว
ถึงข้อยไม้ที่สัวหรับเคาะระฆังไปโดยทางไกลห่างธ้อยแก้วประมาณ 10 ศอก ไม้นี้ก็ไม่
ถูกท่ามกลางเท้าธ้อยแก้วหักไปสิ้นสองภาคสมดังความปณิธานปรารถนา แต่ด้อยแก้วนั้นได้สิ้น
อันตราย นับเป็นมหามหัทศรรย์ ประจักษ์แก่ตาพระสงฆ์สามเณรสาธุชนสัตบุรุษทนายฤๅนาถ
ฤๅนาถิกาทิ้งหลายซึ่งมาสถิตอยู่ในโรงธรรม สถาศาลาปราชญ์ ณ เวลานั้นนครนั้นทั้งหลายพูดวาทัน
เสียงแซ่ซ้องสรรเสริญการเอิกเกริกด้วยสรรเสริญบารมี และอภินิหารพระยาตากสินอันมาก
ปราชญ์ข้อความในพระราชพงศาวดารว่า "เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินทรงชนบุรี เสด็จไปตีเมือง
เสียมใหม่ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2317 นั้น พระองค์ได้เสด็จไปยังวัดนี้และตรัสถามถึงเรื่องลูกแก้วที่
พระองค์ทรงเสี้ยงหายเมื่อครั้งยังสิ้นพระยาตากอยู่ด้วย"

ได้มีเรื่องเล่าสืบกันต่อมาว่า เมื่อพระยาตากได้เสี้ยงหายลูกแก้วแล้ว จึงนำลูกแก้วนั้นติดไว้
ที่ยอดพระเจดีย์ ต่อมาในปัจจุบัณนี้ลูกแก้วยอดเจดีย์นั้นได้หายไ้เสียแล้ว นอกจากนั้นยังกล่าวกัน
ว่ามีเจดีย์ที่ระตึฐานลูกแก้วเสี้ยงหายอีกองค์หนึ่งอยู่ที่วัดกลางสวนดอกไม้ ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กันกับ
วัดดอนเขาแก้ว แต่ยอดเจดีย์ของวัดนั้น หักพังลงมา ลูกแก้วที่ติดยอดเจดีย์ก็หายไ้เช่นเดียวกัน
และเจ้าอาวาสวัดกลางสวนดอกไม้ไม่ได้ปฏิสังขรณ์ยอดพระเจดีย์นั้นในเวลาดังกล่าว

เนื่องจากความวิริยาสีสามารถและบุคลิกลักษณะอันเลิศวิระจำพระยาตากสิน เมื่อพระยา
อชิรมหาราชผู้สำเร็จราชการเมืองกำแพงเพชรในแผ่นดินกรุงเก่าถึงแก่กรรมลง ได้มีใบปลิว
มากฉบับซึ่งสมเด็จพระกรุณาทรานฟ้าละออองค์พระบาทแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้เสนาบดีกรมมหาดไทย มีที่องค์ตราพระราชสีห์ ท้าวพระยาตากลงมาเฝ้าฝ่าละออองค์พระบาท
ณ กรุงศรีอยุธยา เมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงออกร่างราชการ ได้ทรงพูดวาทันไ้รู้ได้ถามพระยาตาก
สินแล้วก็ทรงพอพระราชหฤทัย จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาตากสินให้สิ้น
พระยาอชิรมหาราชผู้สำเร็จราชการเมืองกำแพงเพชรสืบต่อไป

ในปี พ.ศ. 2308 ซึ่งสิ้นเวลาที่พระยาตากมีอายุ 31 ปี พระเจ้าอังวะส่งกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา 2 ทาง ทางหนึ่งเข้ามาทางเมืองทวาย ผ่านเมืองสุพรรณบุรีอีกทางหนึ่งเข้ามาทางเมืองเจียงใหม่ และล้อมตามลำน้ำเจ้าพระยา เวลานั้นไทยเราอ่อนแอมาก พม่ามาถึงไหนก็ไม่มีการตั้งใจต่อสู้ป้องกัน มีแห่งเดียวที่บางระลัน ซึ่งราษฎรพร้อมใจกันต่อสู้พม่าอยู่ถึง 5 เดือน ชื่อ "บางระลัน" จึงสิ้นชื่อที่ได้รับคามยกยกของเจตนา ถึงกับได้นำมาเป็นที่เรือรบลำใหม่ของเราที่มาถึงเมื่อเรือนี้ ส่วนทางอื่นอ่อนแอกันไปหมด แม้แต่ยกกองทัพเรือขึ้นไปสู้พม่า พอพม่าที่ข่มอยู่ริมฝั่งยงคนรูดานหน้าเรือ ซึ่งถือว่ามีคนมีคาถาอาคมดกหน้าตายไปคนเดียว ก็เห็นว่าสิ้นลางร้าย ไม่กล้าเดินทัพต่อไป ต่อยกกองทัพเรือกลับทั้งกองทัพ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุที่พระมหากษัตริย์องค์สุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา ทรงหย่อนความสามารยผิดกับพระมหากษัตริย์พระองค์ก่อนๆ ชาวไทยในกรุงจึงหนีไปยึดถิอยุธยา เรืองแวมนต์ขลังกันมาก

การศึกครั้งนี้ได้ทำกันอยู่จนเกือบ 2 ปี เวลาที่การศึกติดพันอยู่นั้น พระยาตากสินเข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาได้ทำการต่อสู้พม่ามีความชอบหลายครั้ง ครั้งหนึ่งถูก พิจารณาโทษเรื่องยั้งปืนใหญ่ เพราะพอกทำอนางข้างในวังตงโลกแล้วเสียดปืนข้างในกรุงได้ตั้งมีชื่อบังคับว่า ใครจะยั้งปืนใหญ่ ต่อได้รับอนุญาตจากศาลาอุทขุนเสียดก่อน พระยาตากสินยังโดยไม่ขออนุญาตเกิดเรื่องจนจนถูกประหารชีวิตหากแต่มีน้ำหนักความชอบ จึงได้รับกรุณาเพียงภาคทัณฑ์ไว้พระยาตากสินเห็นว่าไม่มีทางที่จะรักษาน้ำนมเมืองไว้ได้ จึงขอพรคนพวกตีพม่าออกไปทางด้านวัดพิชัยเพื่อไปรวมกำลังที่อื่นแล้วยกมาสู้พม่าใหม่ เรื่องพระยาตากสินถูกห้ามยั้งปืนใหญ่ โดยมีได้ขออนุญาตศาลาอุทขุนก่อนนี้ มีข้อความยืนยันสอดคล้องต่อกันในจดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี จดหมายเหตุของอุดมสมบัติและพระราชวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อพระยาตากสินไม่แล้วไม่นาน กรุงศรีอยุธยาที่เสียแก่พม่า กรุงแตกในวันอังคาร เดือน 5 ขึ้น 9 ค่ำ ปีกุน พ.ศ. 2310 พม่าได้กวาดต้อนผู้คนจนทรัพย์สมบัติไปแล้วให้คนนำ หนังสือสัญญาสันติภาพของตั้งอยู่ที่ค่ายโพธิ์สามต้น เพื่อควบคุมคนไทยเหมือนอย่างสิ้นเมืองขึ้น ในเวลานั้นคนไทยที่ทรยศต่อชาติไม่เข้าข้างพม่าก็มาก สุกก็ได้ตั้งให้พวกทรยศเหล่านี้ควบคุมไทยด้วยกันเอง ทางเมือง

ธนบุรีสุกี้ตั้งคนไทยคนหนึ่ง ซึ่งพงศาวดารว่าชื่อทองอิน แต่จดหมายเหตุความทรงจำ
ของกรมหลวงนรินทร์เทวีชื่อว่าบุญศรี เป็นเจ้าปกครองเมืองธนบุรี

พระยาตากสินเมื่อตีพม่าออกไปแล้ว เดินทางไปจนถึงเมืองอินทบุรี รบร้อม กำลังผู้คน
ได้มากพอแล้ว ก็ยกขึ้นทัพเรือเข้ามาทางอ่าวสยาม พอถึงเมืองธนบุรีก็ได้รับพญาของเจ้าทองอิน
เมื่อปราบเจ้าทองอินได้แล้ว ก็ยกไปตีค่ายโพธิ์สามต้น สุกีนายกองพม่าตายในทัพ ครั้นแล้ว
จึงยกกลับมามตั้งราชธานีใหม่ ที่ธนบุรี ปราบดาภิเษกขึ้นสมเด็พระเจ้ากรุงธนบุรี ในปี พ.ศ. 2311

การรบชนะที่ค่ายโพธิ์สามต้น เป็นการกู้เอกราช กระทบทำให้สยามพ้นเมืองพม่า แต่ประเทศ
สยามในเวลาหนึ่งยังแตกแยกกันอยู่สิ้นหลายก๊ก เมืองบางบ้านเมืองเป็นกบฏยึดอำนาจของรัฐบาล
กลางกรุงศรีอยุธยาอันแก่ ผู้ครองเมืองสำคัญต่างๆ เช่นเมืองพิษณุโลก เมืองนครศรีธรรมราช
และอื่นๆ ได้ตั้งตั้งขึ้นใหม่ขึ้นตามลำดับกัน สมเด็พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงปราบปรามก๊กต่างๆ
รบร้อมประเทศสยามให้ขึ้นอันหนึ่งอันเดียวกันทรงแสวงหาอาหารมาแจกจ่ายแก่พลเมืองที่อดอยาก
ทรงส่งคนไปเที่ยวค้าขายให้ พลเมืองซึ่งเที่ยวซุ่มซ่อนอยู่ในที่ต่างๆ กลับเข้ามาทำมาหากินในภูมิ
สำเนาเดิม อนึ่งในเวลาซึ่งเสียดูกรมวิภูษณาภิเษกไปเข้าข้างพม่า บอกรู้ซึ่งทรัพย์ของไทยให้พม่า และ
ยุยงให้พม่าฆ่าฟันคนไทยด้วยกัน พระเจ้ากรุงธนบุรีรับสั่งให้เอาต่อมาชำระตามโทษานุโทษ
แล้วเที่ยวเสาะแสวงหา พระสงฆ์ที่มีศีลบริสุทธิ์มาตั้งเป็นพระราชาคณะ ทรงอัญเชิญพระไตรปิฎก
จากนครศรีธรรมราช เพื่อลาล่องไปสำหรับพระนคร แล้วอัญเชิญกลับไปประดิษฐานยังเมือง
นครศรีธรรมราชดั้งเดิม และทรงอุปถัมภ์พระภิกษุสงฆ์ให้ได้ดำรงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองต่อไป

เมื่อพม่ารู้ว่า ไทยกลับตั้งตั้งได้ ก็ส่งกองทัพมารบอีกตั้งหลายครั้ง สมเด็พระเจ้ากรุงธนบุรี
ทรงออกรบด้วยพระองค์เองสิ้นสัปดาห์ในการสู้รบ สมเด็พระเจ้าตากสินมหาราชทรงออกรบหน้า
เสมือทรงปฏิบัติพระองค์เหมือนทหารทั่วไป แม้เมื่อปราบดาภิเษกแล้ว ตั้งตั้งอย่างคราเสด็จยก
ทัพไปตีเมืองพิษณุโลกครั้งแรกใน พ.ศ. 2311 ทรงออกรบหน้าทำการรบจนถูกปืนเข้าศอกบาดเจ็บที่
พระสงฆ์ซ้าย ณ ตำบลเกษียศ ครั้งถอยทัพไล่สกัดจนกองทัพหัวเมืองระแวกซ้ายมาถึงทัพหลวง
ซึ่งหยุดตั้งรับอยู่ที่เขาสองแคว สมเด็พระเจ้ากรุงธนบุรีกลับทรงยอดพระแสงดาบไล่ตีอนทหาร
ทัพหลวงให้ เข้าสู้รบพม่าไล่ตะลุมบอนฟันแทงถึงอ่าวสาบสิ้น จนพม่าล้มตายสิ้นอันมากตั้งแต่นั้น

พ่ายไปและคราวเสด็จกลับตีเมืองเชียงใหม่ ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2317 ทรงทราบข่าวพ่ายก
ทัพเข้ามาทางด้านแม่ละเมา ได้เสด็จด้วยทัพหลวงรับรูดมาถึงเมืองตาก ทรงบัญชาการแต่งตั้ง
แม่ทัพหน้าไปตี และสกัดพม่าจนแตกพ่ายไป ระหว่างนั้นมิได้ทรงพักเรือพระที่นั่งซึ่งยังอยู่ที่
ตำหนักสวนมะม่วงบ้านระแหง ไม่นานจึงไม่รับเสด็จกลับเสด็จลงเรือหมื่นกรมวังหลวงลงมาดอน
ยามสอง มีผู้ติดตามเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ในยามที่อาจระประทะพอกพม่าได้ทุกเมื่อก็หาได้ทรงกริ่ง
เกรงอันตรายไม่ ครั้งนั้นเรือพระที่นั่งกระทบดอปล่มลงต้องเสด็จขึ้นพิงบนหาดแล้ว เสด็จ
พระราชดำเนินโดยพระบาทต่อมาจนถึงตำหนักที่บ้านระแหงดอนยี่รุ่ง ภาวปล่มให้เรือพระที่นั่ง
ล่มนี้ตามกฎมณเฑียรบาลนายท้ายเรือและคนเรือจะต้องถูประหารชีวิต แต่ก็มีได้ทรงถือโทษด้วย
ทรงถือว่าบุคคลเหล่านี้ เป็นเพื่อนพระองค์เมื่อสยามได้เอกราชสมบูรณ์บ้านเมืองเป็นนิกรแผ่น
เรียบเรียบร้อยราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข เชียงใหม่เข้ามารวมอยู่กับสยามจนกระทั่งบัดนี้ อะแซห่อกู้แม่ทัพ
ผู้มีฝีมือที่สุดของพม่าในครั้งนั้นได้ประกาศว่า แดนนี้ต่อไปพม่าจะไม่สามารถรบชนะไทยอีก

ในการสู้รบประเทศชาติและแผ่อำนาจของสยามให้ไพศาลออกไปนั้นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
ได้ทรงอาศัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุริสิง
หนาทสนับทูลรับราชการหนึ่งว่าพระกรทั้งซ้ายขวา ในเวลาที่การศึกติดพันกับพม่านั้น สมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชดำรงฐานันดรเป็นเจ้าพระยาจักรี ส่วนพระบรมราชเจ้ามหาสุริสิง
หนาททรงสนับทูลว่าสองพระองค์ทรงสนับทูลสำคัญของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมาก อะแซ
ห่อกู้แม่ทัพคนสำคัญ ของพม่าจึงให้อุบายขูดจูดเจ้าพระยาจักรี (สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา
โลกมหาราช) แล้วแกล้งทำนายว่าต่อไปภายหน้าเจ้าพระยาจักรีจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ปกครอง
เมืองไทยด้วย พม่าหวังจะให้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงระแวง และเกิดการแตกสามัคคีกัน
แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็มิได้ทรงระแวง กลับทรงเห็นว่าการที่แม่ทัพใหญ่และสนับทูลพระองค์
ของพม่ายกย่องแม่ทัพไทยเช่นนี้สิ้นเกียรติยศแก่แม่ทัพซึ่งทรงตั้งพระยาจักรี เป็นสมเด็จพระเจ้า
พระยามหากษัตริย์ศึก เพื่อให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวิจารณ์ไว้
ประกอบยอดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี

พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นวีรบุรุษที่กล้าเลิศคนหนึ่งของสยามแต่สิ้นเคราะห์ร้ายที่เรือรบของพระองค์
พระองค์ไม่เรียบร้อยอร่ามรื่น พระทวยนางคนที่โปรดมากๆ ไม่มีชุดองทรงสั่งประหารชีวิตเช่น
หม่อมติ่ม หม่อมอุบล แล้วทรงเกลียดกลัวถึงกับจะเอาดาบแทงพระองค์ระกอบกับพระราชภรรยา
ในยามกอบกู้สร้างบ้านเมืองอีกมากมายล้วนแต่สร้างความไม่สบายพระทัยให้อย่างมาก ในที่สุด
จึงทรงศึกษาวิชาไสยศาสตร์เพื่อการผ่อนคลายพระทัยพงศาวดารกล่าวไว้ทรงเสียดพระจริตถึงกับสิ้นน้ำคั่ง
แต่พระบาทสมเด็จพระอลองมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายไว้ในหนังสือพระราชวิจารณ์ว่า สมเด็จพระ
พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพินเพื่อนไปบ้างบางครั้ง แต่มีใจน้ำคั่งตั้งที่ผู้เขียนพงศาวดารกล่าวไว้
พระเจ้ากรุงธนบุรีอยู่ในราชสมบัติได้ 14 ปี เกิดอลาอลในพระนคร สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์
ศึกกล่าวถึงไม่ทัพเพมรไม่มีข้าราชการผู้ใหญ่อยู่บางพวกอลาอลได้ตั้งพระยาสุรศักดิ์เป็นหัวหน้า
กระทำร้ายต่อพระเจ้ากรุงธนบุรี มีผู้ที่จงรักภักดีต่ออสู แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงห้ามไม่ให้
ให้ต่อสูเพราะทรงเห็นว่า พระองค์เองหมดบุญวาสนา และไม่มีพระประสงค์ให้เกิดความ
เดือดร้อนแก่ประชาชนพลเมือง แต่ถึงกระนั้นยังมีขุนนางข้าราชการต่อสูและล้มตายลงสิ้นอันมาก

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงถูกขับ ถูกบังคับให้ผนวช และภายหลังถูกปลงพระชนม์ และ
อัญเชิญพระศพไปฝังที่วัดบางยี่เรือใต้ (วัดอินทารามในมอญบ้น) พระเจ้ากรุงธนบุรีถูกปลงพระชนม์
เมื่อวันที 6 เมษายน พ.ศ.2325 ครองราชย์นาน 14 ปี

ผู้สืบสายของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีที่มีชีวิตต่อมามีหลายสาขา และมีสาขาที่สืบทอดที่สุด
เห็นเจ้าพระยามครน้อยในปลายรัชกาลของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเจ้าจอมมารดาเดิมได้นำน้องสาวชื่อ
“หนูเล็ก” มาถวายตัวพอเริ่มตั้งครมได้ 2 เดือน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพัด
อุปราชนครศรีธรรมราช เจ้าพัฒนา (บางแห่งเขียนพัด) นำรักษาคุณหนูเล็กอย่างเบ็ดเสร็จเมื่อ
ของนครศรีธรรมราชไม่ไหวเลี้ยงอย่างภรรยา พระโอรสซึ่งเกิดจากคุณหนูเล็กนี้ เมื่อเติบโตขึ้นได้
เป็นเจ้าพระยามครน้อยมีสมญาว่าเจ้าพระยาน้อยมีอำนาจวาสนา รุ่งโรจน์ ในสมัยกรุงรัตน
โกสินทร์และเฉลี่ยอลาอด เข้มแข็งยิ่งกว่าคนใด ที่เคยเห็นเจ้าพระยามครน้อย และ
เจ้าพระยามครน้อยนี้ เป็นต้นตระกูลโกมารกุล ณ นคร

เรื่องของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ถ้าจะกล่าวโดยย่อก็เริ่มต้นที่บรรยายมาแล้วนี้แต่ถ้าจะ
กล่าวโดยพิศดารก็มีเรื่องที่จะต้องบรรยายกันหลายอัน ๑๖ เรื่องของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด
ที่ข้าพเจ้าตั้งใจอย่างสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น นับว่าหาได้ยากผู้แต่งละครเรื่องพระเจ้ากรุงธนบุรี
ไม่มีความสำคัญที่ที่จะต้องต่อเติมเสริมเรื่อง เพราะแม้แต่ละครให้ปฏิบัติตามเรื่องที่มี
จริงก็ยังไม่สามารถจะทำได้เสียแล้ว ข้อที่น่าเสียดใจในเรื่องของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็คือ
นอกจากจะกล่าวสรรเสริญบุญญาภิหาร และพระปรีชาสามารถแล้ว ก็ยังกล่าวถึงสมเด็จพระ
พระเจ้ากรุงธนบุรีในแง่โทษร้ายทารุณด้วย แต่พงศาวดารก็มีในเอกสารที่บันทึกคำบอกเล่าสืบต่อกัน
มาได้มากจึงมีเรื่องเกินความจริงทั้งด้านดีและชั่วแทรกอยู่ด้วยเสมอผู้ที่ประสงค์จะทราบเรื่องของ
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ถูกต้องอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องอ่านจดหมายเหตุความทรงจำ
ของกรมหลวงนรินทรเทวี และพระราชวิจารณ์ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ซึ่งหอสมุดแห่งชาติได้พิมพ์ไว้ในเล่มเดียวกัน กรมหลวงนรินทรเทวีสิ้นพระชนม์ราวค.ศ. ๑๖๖๖ นี้เอง
แล้วของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กรมหลวงนรินทรเทวีทรงพระชนม์อยู่และเห็นเหตุการณ์
อยู่ในสมัยกรุงธนบุรีซึ่งกล่าวไว้ในพงศาวดารว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีพระนิสัยโหดร้ายนั้น
ความปรากฏในจดหมายเหตุของกรมหลวงนรินทรเทวีตรงกันข้าม ความในจดหมายเหตุนี้ปรากฏว่า
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีลักษณะ เข้มงวดเด็ดขาด ซึ่งถ้าใครทำผิดในเวลาสงครามก็อาจ
ถูกประหารชีวิต บางทีถึงกับสั่งให้เอาตัวมามัดแล้วพันคอเสียด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง แต่
โดยปกติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยนระงอบด้วยเมตตากรุณาทรง
เรียกคนทั้งหลายว่าลูก ทรงเรียกพระองค์เองว่าพ่อ ข้อนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดทำ
นุบำรุงศิลปกรรมทางละคร เมื่อทรงประทับที่นั่นมีอพยพข้าศึกได้แล้วก็ทรงนำคณะละครมา
จากนครศรีธรรมราชและมารับสั่งให้เสาะแสวงหาที่ละคร ที่สามารถในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งยัง
มีเหลืออยู่บ้างมารวมตั้งขึ้นละครหลวงขึ้น และทรงแต่งบทละครบางเรื่องด้วยพระองค์เอง
ในเรื่องนี้ก็มีผู้กล่าวหาว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีแต่งบทละครไม่เห็นเมื่อแต่งไปแล้วก็ผิดกลอนต้น
เสียจริงไม่ได้ มีรับสั่งให้เขียนจนร้องได้ เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
ค้านว่าไม่เห็นความจริง และทรงยกบทพระราชนิพนธ์บทละครของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมาให้ดู

สิ้นดีอย่างให้แลเห็นว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงแต่งสิ้นภทละครสิ้นอย่างแท้มีเรื่องกล่าวด้วยอื่น
อีกหลายเรื่องซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแก้ข้อกล่าวหาจนตกไปทั้งสิ้น
ฉะนั้นจดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี และพระราชวิจารณ์ของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นเอกสารสำคัญที่ให้ข้อมูลและข้อวิเคราะห์ที่สมควร
แก่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีสิ้นอย่างมาก

ส่วนข้อที่ว่าเสียพระสตินั้น ความในจดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี
และพระราชวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รับรองต่องันว่า มีพระสติ
ไม่บกตกอยู่บ้าง เป็นบางครั้งบางคราว เนื่องจากความไม่เรียบร้อยภายในแผ่นดินเหตุให้ก่อกวน
แต่เรื่องที่กล่าวไว้ในพงศาวดารว่าทรงหลงไปว่าพระองค์ทรงบรรลุนิติภาวะ บังคับให้พระภิกษุสงฆ์
กรรมโทให้พระองค์ ทรงกระทำทารุณกรรม เช่น เอาพระสวามีมาเขี่ยนเหล่านี้นี้ได้ปรากฏในจดหมาย
เหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวีเลย ถ้ามีเหตุการณ์เช่นนั้นจริง ไฉนกรมหลวงนรินทรเทวี
จะไม่ทรงบันทึกไว้เพราะเรื่องอื่น ๆ ยังทรงบันทึกไว้อย่างละเอียด ความยุ่งยากที่บังเกิดขึ้นใน
ตอนปลายสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นเรื่องของพวกขุนยงส์อเสียดพวกทำลาย
พวกข้าราชการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวก่อเรื่องอุกฉวยอำนาจ ล้างทำลายเคราะห์กรรมก็มาตกอยู่ที่สมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรี ในข้อเท็จจริงแห่งพระชนมชีพปรากฏว่า ทรงมีพระสติเรียบร้อย ทรงห้ามไม่ให้สู้
โดยเหตุที่ทรงเห็นว่า พระองค์หมดบุญแล้ว

รอดความว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสิ้นวัฏธุษผู้หนึ่งซึ่งประจักษ์หน้าชาวไทย
จะต้องรำลึกถึงพระคุณอยู่ตลอดเวลา

พระราชกรณียกิจ

